

כתובות סא ADDENDUM

משה שווערד

א. בן יהודע על כתובות דף ס/ב

דשתיא שיכרא הוו לה בני אוכמי. נראה כל זה מיירי באוכלת ושותה בימי עיבורה, דאז אותו זמן עושה פועל בולד שבכטנה, ועל הרוב דברים אלו אמורים בדורות הראשונים שהיה כותן חזק, ועושים פועל הניכר ונרגש בעובר אחר כך, הן בריח הן במראה:

ב. שיטה מקובצת על כתובות דף סא/א

צערא דידה הוא פ"ה הר' יוסף הלוי נ' מיגש הצער עליה הוא כשהיא רוצה בצער עצמה מאי איכפת ליה איהו בצערה דידה הלכך לה שומעין. ע"כ בלקוטי הגאונים ז"ל:
ורש"י ז"ל לא פירש כן אלא דיש לה צער ממש ברבוי החלב שבדדיה והרמב"ם ז"ל בפ' כ"א מהלכות אישות כתב וז"ל היא אומרת אני אניק את בני והוא אינו רוצה שתניק אשתו כדי שלא תתנוול אע"פ שיש לה כמה שפחות שומעין לה שצער הוא לה לפרוש מבנה. ע"כ:

ג. הערות הגר"ש אלישיב מסכת כתובות דף סא עמוד א

רש"י ד"ה צערא דידה הוא וכו', החלב רב בדדי וכו'. וזה צ"ב דהרי יכולה להוציאו בכלי, והרמב"ם הוסיף דבמניקה יש לה הנאה להניק וזה לוקח ממנה.

ד. דבר יעקב מסכת כתובות דף סא עמוד א

א [תד"ה הכניסה וכו' קצת תימה אם הוא זן אותה א"כ מה מרויח הבעל וכו' - התוס' מקשים כיון שהבעל זן השפחה א"כ אינו מרויח מזה שהיא הכניסה לו שפחה, דכעת הוא צריך לזון שתייהן, וא"כ למה האשה יכולה להוריד ממה שהיא חייבת לו.
א. המהרש"א מתרץ שהוא מרויח מותר, דמותר שתייהן שלו, אף על פי שרק נתן מעה כסף אחד לאשה [ולא לשפחה]. המהר"ם שיף דוחה תירוץ המהרש"א דהיכא שהכניסה לו רק שפחה אחת, השפחה עוסקת רק בבישול וטחינה, והאשה עושה בצמר ועושה מותר, אבל מהשפחה אין מותר. ונראה דמ"מ הבעל מרויח שהאשה עושה יותר מותר כיון שאינה מבשלת.

ב. הפנ"י והיעב"ץ מתרצים ששפחה עובדת בפרך, ועושה הרבה יותר מאשר אשה, ולכן אף שנותן לשפחה מזונות הוא מרויח הרבה ממעשה ידיה.

ג. עוד מתרצים המצפה איתן והיעב"ץ שמרויח מהשפחה שהוא זוכה בולדיה...

ה. ריטב"א על כתובות דף סא/א

משום דאמר לה קמי ארחי ופרחי מאן טרח. ודייקי רבנן ז"ל דמהכא שמעינן שהיא חייבת לטרוח לפני כל בני הבית הסמוכין עליו, והא דאמרינן לקמן אינו כופה לעמוד לפני אביו ולפני בנו התם בבן שאינו סמוך עליו, ושמא לא חייבוה אלא קמי ארחי ופרחי דלא קביעי וצ"ע...

ו. קובץ שעורים ח"א - מסכת כתובות דף סא/א

(רז) דף ס"א. רש"י ד"ה אבל מוזגת וכו' הני לא כפי לה. נראה שכונתו לתרץ למה לא נשנו אלו במשנה, ותירץ משום דהנהו אינן אלא עצה טובה, ובתוס' לקמן ס"ג רצו לפרש, דמורדת ממלאכה איירי בג' מלאכות אלו, וכן כתבו שם להלן לענין נדה, דאינה בת מלאכה כשאר נשים, ומוכח דעתם שלא כדברי רש"י, דאם אינן אלא עצה טובה לא הויא מורדת:

ז. דבר יעקב מסכת כתובות דף סא עמוד א

ז [תד"ה מחלפא וכו' נראה דהיו רגילין לטבול אחר שבעה לראיה כשפוסקת דלא אסירא השתא אלא מדרבנן - דברייהם מבוארים יותר ברא"ש ובריטב"א דמדין תורה נדה טובלת ביום השמיני, אלא שבנות ישראל החמירו על עצמן לחכות ז' נקיים כזבה [אף שהיא נדה ואינה זבה כדאמרינן בנדה סו א]. ובזמן שבית המקדש היה קיים שהיו נוהרים בטהרות, היו טובלות אחרי ז' ימים כדי שהטהרות שיגעו בהן לא יהיו טמאים טומאה דאורייתא אלא טומאה דרבנן, ושוב היו טובלות אחר ז' נקיים.

ה. דבר יעקב מסכת כתובות דף סא עמוד ב

א] אמרו ליה רבנן מ"ט סמכת אניסא א"ל חזאי רוח צרעת דקא פרחת עילויה - מבואר שהאכיל את מר זוטרא מאכל של גוים, אף על פי שמסתמא הם אסורים באכילה לישראל, אלא דכאן האכילו מפני הסכנה. וכע"ז כתב הרמב"ם [מאכלות אסורות יד - יד וטו] שמעוברת שהריחה, מאכילים אותה חזיר וכן החולה שהריח דבר שיש בו חומץ וכיו"ב דינו כמעוברת. ומבאר האו"ש דמקור הרמב"ם מסוגין.

המהרש"א מבאר דשאלו את רב אשי מאי טעמא סמכת אניסא, משום שהיה יותר סכנה לאבד סעודת המלך מסכנת מר זוטרא. וענה רב אשי שמר זוטרא היה בסכנה גדולה יותר, כיון שראה עליו רוח צרעת. וכתב החת"ס שמכאן מוכח שחייב אדם לסכן עצמו כדי להציל חבירו, אם סכנתו פחותה מסכנת חבירו. וכן כתב הסמ"ע [סימן תכו - ב] בשם הג' מרדכי בשם הירושלמי שחייב אדם להכניס עצמו בספק סכנה כדי להציל חבירו מודאי סכנה. הסמ"ע כתב שכל הפוסקים לא הביאו המרדכי לדינא. הש"ך כתב שהרמ"א [ביו"ד סימן רנב] הביא דברי המרדכי לדינא.

החת"ס מביא תשובת הרדב"ז [הובא בפ"ת סימן תכו - ב] שכתב שאין לאדם להכניס עצמו בסכנה כדי להציל חבירו, ומי שעושה כן הוא חסיד שוטה. וכתב החת"ס שלפי הרדב"ז צ"ל שלא היה סכנת נפשות להפסיד מאכל המלך.

ט. דבר יעקב מסכת כתובות דף סא עמוד ב

ב] אינו כופה לא לעמוד לפני אביו ולא לעמוד לפני בנו - הר"ן מקשה מאי שנא מהא דמבואר לעיל שהיא צריכה לטרוח לפני אורחי ופרחי. ומתריך דהכא מיירי באביו או בנו שאינם סמוכים על שולחנו, אבל בסמוכים לא גריעי משאר אורחי ופרחי. הריטב"א [לעיל סא א] ג"כ מתריך כמו הר"ן. ומוסיף דשמא אפשר לחלק דחייבת רק לטרוח עבור אורחים שאינם קבועים, אבל אביו ובנו אם הם קבועים, אינה חייבת לטרוח לפניהם אפ' הם סמוכים על שולחנו.

י. דבר יעקב מסכת כתובות דף סא עמוד ב

ט] העונה האמורה בתורה וכו' - הר"ן מקשה למה לא הוזכר במשנה עונת ת"ת שהיא מע"ש לע"ש דהיינו **אחת בשבת**.

א. הר"ן מתריך דעונת ת"ת משתנה כפי מה שהם צריכים לנדד שינה מעיניהם בשביל לימודם, ודאמרינן עונתן אחת בשבת היינו כשאין מתחדש בלימודם דבר, ולפי שידוע שאין זה מצוי להם תמיד, לא נשנית עונה שלהם במשנה. החלקת מחוקק [סימן עו - ג] והב"ש [עו - ד] העתיקו לשון הר"ן שהיו לא מצוי שת"ת לא יחדש.

ב. המהר"ם שיה [סב ב] כתב כיון שת"ת הם צנועים, הצניע התנא תשמישם.

ג. הקרבן נתנאל [אות צ] מתריך שדין ת"ת נרמז בהא דקתני במשנה החמרים אחת בשבת, דת"ת הוי כחמר כמש"כ יששכר חמור גרם.

ד. התוס' יום טוב מתריך דעונת ת"ת אחת בשבוע, וקיבלו עליהם מע"ש לע"ש, ולכן לא נקט אחת לשבוע כיון שיש לילה מיוחד, ולא הזכיר מע"ש לע"ש כיון שאינו מעיקר הדין.

מי אמר את הדינים דלהלן?

שפוד - שמעתא	רב מלכיו	לרב נחמן	רב מלכיו	לרב פפא	רב מלכיו
שפחות - משנה	רב מלכיו	רב מלכיו	רב מלכיו	רב מלכיו	רב מלכיו
גומות - שמעתא	רב מלכיו	רב מלכיו	רב מלכיו	רב מלכיו	רב מלכיו
בלורית - בריתא	רב מלכיו	רב מלכיו	רב מלכיו	רב מלכיו	רב מלכיו
אפר מקלה - שמעתא	רב מלכיו	רב מלכיו	רב מלכיו	רב מלכיו	רב מלכיו
גבינה - משנה	רב מלכיו	רב מלכיו	רב מלכיו	רב מלכיו	רב מלכיו

[2] בגמ' כתוב אינא ביניהו שפחות, והיינו שכל מחלוקתם הוא בסימן של רב מלכיו, שרבי נחמן שפוד שפחות וגומות רב מלכיו, ורב פפא חולק וסובר דרק השמעתא הוא רב מלכיו אבל שפחות שהוא משנה הוא רב מלכיו. אולם בסימן של רב מלכיו לא נחלק רב פפא ומודה שבלורית ואפר מקלה וגבינה רב מלכיו אמרם.

[3] לשון שני הביא ריב"ן שהנפק"מ ביניהם הוא שפחות ואפר מקלה שכנגדה, והיינו שגם נחלק רב פפא בסימן של רב מלכיו וס"ל שהוא אמר רק משניות או בריתות ולא שמעתא, וא"כ אפר מקלה שהיא שמעתא רב מלכיו אמרה.